

Aranyszínű sárgaság fitoplazma

Aranyszínű sárgaság fitoplazma tünete a szőlő levelein

Az aranyszínű sárgaságot okozó fitoplazma, a Grapevine Flavescence dorée phytoplasma a szőlő veszélyes új károsítója. A fertőzés következtében a szőlőtőkék terméshozama 20-50 %-kal csökkenhet, a beteg növények száma évente megőszereződhet. A vektor (kabóca) elleni védekezés hiányában a tőkék 80-100 %-a befertőzödhet, fogékony fajták esetében néhány év leforgása alatt ki is pusztulhat. A betegség elleni védekezéshez jelenleg nem áll rendelkezésre megfelelő kémiai eljárás. A betegséget okozó fitoplazma, azaz sejtfal nélküli baktérium bejelentési kötelezettség alá tartozó karantén károsító. Besorolása azt jelenti, hogy az Európai Unió egyes területein előfordul, de behurcolása és terjesztése tilos. A betegség pusztítását először 1949-ben a délnyugat-franciaországi Armagnac vidékén tapasztalták. Olaszországban 1973-ban észlelték először. Spanyolországban a francia határ közelében, Katalóniában következett be az első fertőzés 1996-ban. Portugáliában először 2007-ben észlelték a betegséget az ország északi részén. Közép-Európában Szerbiában 2002-ben azonosították először a középső-déli területeken. Svájcban Ticino tartományban van jelen 2004 óta. Szlovéniában az első fertőzött növényeket 2005-ben az Adriai-tengerpart közelében találták. Három évvel később már az ország keleti, azaz Magyarországhoz közeli területén is bekövetkezett a fertőzés. Ausztriában 2009-ben jelentkezett a betegség Stájerországban. Horvátországban 2009-ben jelent meg az első fertőzött körzet. A betegség gazdasági jelentőségét mutatja, hogy bár számos fertőzött területet tartanak nyilván a tagállamok, túlnyomó többségükben még mindig felszámolási intézkedéseket kell tenni a terjedés megállítására. Magyarországon 2013. augusztus 30-án mutatta ki először a kórokozó jelenlétét (Zala megyében) szőlő növényben és a *Scaphoideus titanus* kabócában a NÉBIH Növény-egészségügyi és Molekuláris Biológiai Laboratóriuma.

A kezdeti tünetek közé tartozik az ízközők rövidülése. A hajtásokon az első, enyhe sodródást mutató levelek a nyár közepén jelennek meg. A tünetek fokozatosan erősödnek, és kialakul a betegségre jellemző, levélszél felé történő, háromszög alakú sodródás. A napnak kitett levélrészekben a fehér

bogyójú fajtáknál a levéllemez részleges vagy teljes sárgulása, kék bogyójú fajtáknál vörösödése figyelhető meg, a levélfelület fémszínű lesz.

Az aranyszínű sárgaságot okozó fitoplazma a fertőzött növény hancsrészében él, terjedésre önmagában nem képes. Távoli új területekre és ültetvényekbe fertőzött szaporítóanyaggal kerülhet. Ültetvényen belül és kisebb távolságra az Európába a 20. század első felében behurcolt **amerikai szőlőkabóccával** (*Scaphoideus titanus*) terjed, a vektor szívogatásával kerül át egészséges növényekbe, megfertőzve azokat.

Amerikai szőlőkabóca kifejlett egyede

Az amerikai szőlőkabóca egynemzedékes, tojás alakban telelő faj. A nőtények a tojásaikat a két éves cser foszló kérge alá helyezik. A lárvák kelése időjárástól függően elhúzódó, május közepétől egészen július második dekádjáig tarthat. Az L1-L3 lárvák főleg a hajtások alsó leveleinek fonákán tartózkodnak, közel azokhoz a vesszőkhöz, ahová a nőtények tojásaikat lerakták. Az **imágók július elejétől-közepétől jelennek meg** – először a hímek, később a nőtények –, és egészen szeptember végéig, október elejéig jelen vannak. A rajzáscsúcs időjárástól függően július vége-augusztus közepe közötti időszakra esik.

A fitoplazma terjedése megakadályozásának egyik kulcsfontosságú intézkedése **a terjesztő vektor elleni védekezés**. A vektorok egyedszámának gyérítését a szőlő gondos metszésével, a nyesedék elégetésével, a rügyfakadás előtti olajos permetezéssel, a tenyészedőben pedig a lárvák és az imágók elleni növényvédő szeres (Actara SC) kezeléssel tudjuk megoldani.

L3-as lárva

L5-ös lárva

Az ország több helyén megtalálták az első kelő amerikai szőlőkabóca lárvákat. Figyelemmel kísérhetjük a lárvakelés alakulását országosan a naponta frissülő <https://karositorning.nebih.gov.hu/> weblapon a Térképek menüpont alatt. A narancssárga jelölőkre rákattintva megnézhetjük a fogás helyén az első fogás dátumát, a fogott egyedek számát és a lárvák fejlettségi állapotát. Jelenleg a lárvák L2-L3-as fejlettségűek. A kártevő ellen a **virágzás után** javasolt a védekezéseket elkezdeni (Actara). Az Actara, mint a leghatásosabb készítmény, az engedélykirata előírása alapján szőlőben csak gyümölcskötődés kezdetétől (elvirágzás után) használható.

Azokban a termő ültetvényekben, amelyekben az előző tenyészidőben kimutatták az amerikai szőlőkabóca jelenlétét, kifejezetten ajánlott a lárvák ellen védekezni a nagyobb fertőzésveszély miatt. A szaporítóanyag előállító területeken (törzsültetvények és faiskolák) a vektor elleni védekezés kötelező, függetlenül attól, hogy előfordul-e a kabóca a területen vagy sem. A védekezésre több – a szőlőmolyok ellen is engedélyezett – rovarölő szer alkalmazható (pl. tiametoxam, lambda-cihalotrin, deltametrin, béta-ciflutrin, klórpifosz-metil, klórpifosz hatóanyagú permetező szerek).

A kórokozóval, az amerikai szőlőkabóccával valamint a védekezéssel kapcsolatos információk elérhetők a NÉBIH alábbi honlapján:

https://www.nebih.gov.hu/szakteruletek/szakteruletek/noveny_talajvedelmi_ig/szakteruletek/nov_eg/neukarositok/neu_karositok_fd.html